

טעמו וראו

רעיון על הפרשה מאת הרב בועז שלום שליט"א

גיליון 8 | פרשת תרומה תשפ"ו

מי מחזיק את מי

בארצות הברית ישנן הרבה משפחות שההורים רוצים 'תכל'ס' לילד שלהם; שיהיה עורך דין או פרופסור. שם הכל זה כסף.

היה סטודנט בארצות הברית שאביו - שהיה אמנם דתי, אבל לא היו לו מושגים של תורה - החליט לשלח אותו ללמוד מקצוע באוניברסיטה. והבן, שחשקה נפשו בתורה, ביקש מאביו ללמוד שנה בישיבה בארץ ישראל, ובסיומה ילך ללימודים באוניברסיטה. אביו הסכים.

הוא הלך לישיבה בכפר חסידים, זו היתה השנה האחרונה של המשגיח רבי אליהו לופיאן זצ"ל. אחרי שנמצאים שנה אצל רבי אליהו, ולומדים תורה של ארץ ישראל, זה מוריד את החשק לחזור לאוניברסיטה. הוא חזר לארצות הברית ואמר לאביו: "אני כל כך אוהב ללמוד, חשקה נפשי בתורה. אני אשאר ליד הבית ואלמד בלייקווד לפחות עד החתונה".

אמר לו אביו: "אם זה מה שאתה רוצה, אני אתן לך, אבל אני מבקש ממך שתתחייב לי שאחרי החתונה תלך לעסוק בפרנסה, וגם תתחייב לי שלא תבקש להמשיך אחרי החתונה בכולל".

הבן התחייב, למד בלייקווד ועשה שטייגען. לא עברו ימים רבים והוא התארס ועמד להתחתן. ככל שהתקרב יום החתונה הבחור התחיל לאבד תאבון ולרדת במשקל. כל מצב הרוח שלו ירד פלאים. הוא הולך לשאת בת ישראל ולתת גט לגמרא... היה לו קשה מאוד עם זה, אבל הוא היה ילד טוב, בן מסור, והוא התחייב לאביו שיותר הוא לא יבקש.

ככל שהתקרבה החתונה רואים שמצבו מתדרדר, והאבא והאמא אובדי עצות. הגיע יום החופה, וההורים רואים שהילד שלהם הולך להכנס לחופה, ונראה כמו בתשעה באב, צל של עצמו. הם לא יכלו לשאת את זה, קראו לו לחדר ואמרו לו: "אנחנו מתהפכים על משכבנו בלילות. סך הכל אנחנו רוצים שיהיה לך טוב, ותהיה מסדר בפרנסה. בחלומות השחורים ביותר שלנו לא חלמנו שנוביל ילד שלנו לחופה בכזה מצב רוח שחור וקודר. דיברנו בינינו, ואנחנו מוכנים שתמשיך ללמוד בלייקווד חמש שנים אחרי החתונה, ואתה אוכל 'קעסט' על חשבוננו. אנחנו מפרנסים אותך" הצבע לפנים חזר לו מיד, והוא נכנס לחופה בששון ושמחה.

"בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסרו ממנו" (כה, טו) בארבעה כלים מכלי המשכן היו בדים: ארון, שלחן, מזבח הזהב ומזבח הנחושת. ומכולם, רק בארון קובעת התורה ש"לא יסורו ממנו". מדוע?

מבאר ה"משך חכמה", שזאת כדי ללמד, שבכל הכלים תפקיד הבדים היה כדי לשאת את הכלי,

אבל בארון - הבדים הם חלק מהכלי. שהרי בעצם לא היו צריכים לשאת את הארון, כי הארון היה נושא את נושאו. כשעברו את הירדן, כשכפות רגלי הכהנים - נושאי ארון הברית - הגיעו לירדן, הירדן נעצר ונסוג לאחור.

לאחר שכל ישראל עברו את הירדן, והירדן חזר לאחוריו, הכהנים תפסו בארון, והארון נשא אותם באוויר מעל הירדן. זה בא ללמד, שנדמה לנו שאנחנו נושאים את הארון על ידי הבדים, אבל באמת הארון נושא את נושאו.

מה הדבר בא לרמוז לנו?

אומר הירושלמי [תענית ד,ה]: שלוש שנים ומחצה הקיף אדריינוס את ביתר במצור, והיה רבי אלעזר המודעי יושב על השק ועל האפר ומתפלל בכל יום ואומר: ריבון העולמים, אל תשב בדן היום, אל תשב בדן היום. רצה אדריינוס לעזוב את העיר ולהסיר את המצור מפני שכבר התייאש מלכבוש את העיר, אך כותי אחד אמר לו: לא תלך לך, מפני שאני יודע מה יש לעשות על מנת שתיפול העיר לידך. נכנס אותו כותי העירה דרך ביב השופכין, מצא את רבי אלעזר המודעי עומד ומתפלל ועשה עצמו כלוחש לתוך אוזנו של רבי אלעזר. ראוהו בני העיר, הביאוהו לפני בר כוכבא ואמרו לו: ראינו את הסבא הזה משוחח עם רבי אלעזר דודך. שאל בר כוכבא את הכותי: מה אמרת לו ומה ענה לך? אמר לו: אם אומר לך יהרגני המלך ואם לא אומר תהרגני אתה - מוטב שיהרגני המלך. שאל בר כוכבא את רבי אלעזר: מה אמר לך אותו כותי? אמר לו: לא כלום. בעט בו בעיטה אחת והרגו. יצאה בת קול ואמרה: 'הוי רועי האליל עוזבי הצאן, חרב על זרועו ועל עין ימינו, זרועו יבש תיבש ועין ימינו כהה תכהה' [זכריה יא, יז] - הרגת את רבי אלעזר המודעי זרוען של כל ישראל ועין ימינם, לפיכך זרועו של אותו האיש יבש תיבש ועין ימינו כהה תכהה. מיד נלכדה ביתר ונהרג בר כוכבא. לא אתה מחזיק את התורה, התורה מחזיקה אותך!

שבועיים אחרי החתונה קיבל האבא דום לב, והיה במצב של מוות קליני. זה מצב שנמצאים יותר בשמים מאשר בארץ. אמרו הרבה תהלים, קרעו את השמים בתפילות, קרה נס רפואי והאבא חזר לתפקוד מלא. ביום שנגמרו חמש השנים של הקעסט קיבל האבא עוד פעם דום לב, והלך לעולמו!

את הספור הזה שמעתי מאחד שהיה בניחום אבלים שם, ואמרו שם שני דברים: דבר ראשון - אם היה האבא יודע שחיי תלויים בדבר, הוא לא היה מתחייב קעסט לחמש שנים אלא לחמישים שנה. דבר שני - כל חמש השנים חשבו שהאבא מחזיק את הבן, ופתאום התגלתה האמת לאמיתה, שהבן הוא זה שמחזיק את אביו.

מחזיק בה לעומת מחזיק אותה

ברוח הסיפור נבין את דברי החפץ חיים עה"פ (משלי ג ח) 'עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר' לכאורה, נכון יותר היה לכתוב 'עץ חיים היא למחזיקים אותה' כי הרי שלמה המלך אומר שהתורה היא עץ חיים למי שמחזיק את התורה, ולא למי שמחזיק בתורה?

מבאר החפץ חיים ע"פ משל לאדם שרחץ בנהר והחל לטבוע. על שפת הנהר עבר אדם שראה בצרתו והושיט לו מקל ארוך כדי שיתפוס בו בחזקה, וכך הוא ימשה אותו מן המים.

האדם הטובע - אומר החפץ חיים - מחזיק בעץ כדי להציל את עצמו ולא מחזיק את העץ, כך מחזיקי התורה, אינם מחזיקים את התורה כדי להציל אותו אלא הם מחזיקים בתורה, כדי שהיא תציל אותם מהמכשולים הסובבים בחוצות ומאיימים לכולתם רוחנית וגשמית.

הזבולון ששרד כל זמן תרומתו

פעם סיפרתי את הספור הזה בישיבה לבעלי תשובה. נגש אלי אחד הרבנים ואמר לי: יש לי בדיוק את אותו הסיפור, אני חייב לספר לך. הוא נתן לי את הפרטים והתקשרתי ובררתי את כל הפרטים.

היה אברך בבני ברק, שהיה עמל בתורה. הוא התגורר בדירה שכורה, ובקושי היה לו ממנה להתפרנס. המילגה מהכולל הספיקה בצמצום רב ביותר. בעל הדירה היה גר באמריקה, ויום אחד החליט שהוא רוצה למכור אותה. האברך רצה לקנות את הדירה אבל המחיר שהלה דרש לעומת המחיר שהאברך היה יכול להתחייב, היה בפער של כמה עשרות אלפי דולרים.

בסוף הציע משהו רעיון שהם יעשו ביניהם הסכם יששכר וזבולון: בעל הדירה יוריד מהמחיר של הדירה סכום מסוים, נדמה לי חמשים אלף דולר, ותמורת זה חמש שנים תהיה לו שותפות בתורה. נדמה לי שעשו את ההסכם בבית של הרב שך. וכן היה, האברך קנה את הדירה והמשיך לגור בה.

בדירה הזאת היה ארון ענתיקה כבד. בעל הבית שאל אותו: "אני נמצא באמריקה, בינתיים אין לי היכן להניח את הארון. האם אתה מוכן שזה יישאר ואתה תשתמש בו?" והאברך הסכים.

באותו שבוע שהסתיימו חמש שנות ההסכם, קבל האברך טלפון מאשתו של בעל הדירה: "צריך לטפל בארון דחוף!" הוא היה בטוח שמדובר על הארון הענתיקה, והשיב: "אין כל בעיה. הארון שלכם. קחו אותו מתי שתחפצו."

והיא אומרת: "לא הבנת אותי. אני מדברת על הארון קבורה של בעלי! הוא נפטר וצריך להביא אותו לארץ ישראל. היינו רוצים מאד

שתעזור לנו בכל עניי הקבורה בארץ ישראל". עץ חיים היא למחזיקים בה.

הישיבה מחזיקה אותי!

הרב שך זצ"ל, גם כשהלה בגיל מבוגר מאד, המשיך לומר את השעורים במסירות נפש עד שלא היה לו כוח. הוא המשיך לבוא לישיבה, בסדרים ובתפלות, באפיסת כוחות. שאלו אותו: "עד כדי כך?"

והוא השיב ואמר: "אני כל הזמן רועד ומפחד מהיום בו אפסיק לבוא לישיבה, כי אני לא יודע מי מחזיק את מי. כולם חושבים שאני מחזיק את הישיבה, אבל מי יודע אם לא הישיבה היא שמחזיקה אותי".

אברהם מחזיק את סדום

אברהם אבינו מתפלל לפני ה' אולי יש חמשים צדיקים וגו' עד שמגיע לעשרה ופורש. דברנו על גדולת נפשו של אברהם בבקשו על נפש רשעי סדום. לו היו אומרים לנו שה' רוצה להשחית את מעוזי הרפורמים וקיצוצי השומר הצעיר העושים כל מעשיהם להכעיס את בוראם, היינו לכאורה שמחים, שהרי סוף סוף תתגלה מלכותו בעולם, שהרי בכך כולם יכירו שלהיות רשע לא משתלם, ויש דין ויש דין, ובכך יתקדש שם שמים.

לאברהם היו מתנגדים בצורת אנשי סדום. הם הפיצו את האנטיתזה לכל מה שאברהם ייצג. אברהם מפיץ חסד, הם מפיצים קפיצת יד לכל עני ואביון. הוא מסייע לכל נזקק, והם מתעללים בכל מבקר בארצם. הוא שופט אמת וצדק, והם מעוותים דין והופכים את השקר לאמת מכוח החוק.

סוף סוף ה' חפץ להשמידם. היה צריך אברהם לקפוץ על המציאה ואולי אף לשאול רבש"ע מדוע לא עשית זאת קודם? אלא שאברהם הוא עמוד החסד. חסד אמיתי הוא אף עם מי שאינו מכיר בדעותיך. אף עם מי שמתנגד לך. ורחמיו על כל מעשיו כתיב.

נתאר לעצמנו שתפילתו של אברהם הייתה מתקבלת. אנשי סדום היו ניצלים ממוות. בעיתוניהם לא היה הדבר כלל בא לידי ביטוי, ואולי גיאולוגים היו אומרים שהייתה רעידת אדמה קלה היות ואנו יושבים על השבר הסורי אפריקני, ומדעננו עוקבים מקרוב אחר האירועים. אין נפגעים. לאחר מכן המהדורה הכלכלית הייתה עוברת לעסוק באברהם 'הפרזיט' ה'מגדל פרזיטים' באוהלו ומאכילם חנם, ומרגילים שלא לעבוד... היו מדברים על אמונותיו התפלות של אברהם 'כאילו שהכל מוכתב משמים', והיו מפארים את ה'יצירתיות' של אנשי סדום, את כוח העבודה היצרני שלהם, את עושרם והצלחתם הכלכלית כמודל לחיקוי. אם אינך 'פרודוקטיבי' - אינך זכאי לחיים, ודאי לא במחוזותינו...

מי היה מעלה על הדעת שבזכות אברהם ניצלה העיר? שאתם הפרזיטים האמתיים, שזנחתם את חובתכם בעולמכם ונתתם לאחרים לעבוד בשבילכם ולהציל אתכם?

בגמרא (סוטה לה.) מבואר שהיה הארון נושא את נושאו, וכתב על זה הכלי יקר (שמות כה, לב) וז"ל 'והוא כדמות רמז למחזיקים בידי לומדי התורה, נראים נושאות, והם נושאות מן לומדי התורה'.

מי יודע מי מחזיק את מי...

סיפר הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל על חותנו - הגאון רבי אליעזר גורדון זצ"ל, שלאחר חתונתם היו הוא ורעייתו סמוכים על שולחן חותנו, הגאון רבי אברהם יצחק נבייזר זצ"ל.

לפיכך חזרתי ונתתי עוד מתנה, שתהיה מתנה זכה וטהורה לשמה, כדי להחזיק את לומדי התורה, ולהשתתף במצוות 'והחזקת בו'!

השנים חלפו ונולדו להם בנים ובנות, ועול פרנסתם שגדל אף הוא לפי קצב גדילת המשפחה, החל להעיק מעט על רבי אברהם יצחק. אך הוא לא התלונן והמשיך לספק את צרכיהם בשמחה.

והנה יום אחד הציעו לרבי אליעזר גורדון לכהן כרבה של העיר 'מאלעקסאט'.

אשת רבי אברהם יצחק שחוותה על בשרה את קשיי פרנסתם, האיצה בבעלה שישכנע את חתנם לקבל על עצמו את עול הרבנות. אך רבי אברהם יצחק סירב בטענה שמי יודע מי מחזיק את מי? אנחנו אותו בכספנו, או הוא אותנו בלימודו?!

כעבור תקופת מה, הציעו לו שוב משרה רבנית, והפעם מ'איישישוק'. שוב ניסתה הרבנית לומר לבעלה: 'עד מתי נחזיק אותם בביתנו? הלא קשים מזונותינו כקריעת ים סוף!', אך רבי יצחק חזר על דבריו, ואמר לה שוב: 'מי יודע מי מחזיק את מי?!'...

כאשר התפנתה המשרה הרמה בעיר 'סלבודקא', ונכבדיה נתנו עיניהם ברבי אליעזר גורדון להושיבו על כסא הרבנות, נכנע הרב לבקשת הרבנית, ושלחוהו בכבוד גדול לכהן במשרה המכובדת.

אך אז רעשה וגעשה הארץ, כי ביום המיועד ליציאתו לסלבודקא, כאשר הגיע רבי אברהם יצחק מבית הכנסת כשהטלית והתפילין תחת זרועו, עת דרכו רגליו על מפתן הבית, נפל והחזיר את נשמתו לבוראה...

או אז הבינה הרבנית את אשר ארע, וקוננה על בעלה בבכי גדול: "אוי... אוי... אני הרגתיך... הלא אמרת לי, 'מי יודע מי מחזיק את מי?' ועתה רואה אני כי הוא החזיק אותנו... כל עוד זכינו להחזיק אותו ואת תורתו בין קורות ביתנו - ניצלנו"...

מדוע נתן רבי מנדלי צדקה פעמיים?

יש בנותן טעם לספר סיפור נוסף על הראיה הנכונה במעשי הצדקה, בהיותה גם מחזיקה את הנותן ולא רק מקיימת את המקבל.

גבאי צדקה עבור עניים לומדי תורה, באו אל הגה"צ רבי מנדלי מרימנוב זצ"ל והרצו לפניו את צערם ודלותם של לומדי תורה הלומדים תורה מתוך הדחק, ורבי מנדלי נתן להם מתנה הגונה.

לאחר שנפרדו ויצאו מחדרו, קרא להם שוב רבי מנדלי ונתן בידם סכום נוסף, הגון אף הוא, בעבור לומדי התורה.

בני ביתו שנכחו באתה עת בחדרו, שאלו אותו לפשר הנתנה המכובדת כל כך בשתי פעמים, 'וכי לא יכול היה הרב לתת להם את מלוא הסכום בפעם הראשונה?' - תמהו.

'הסכיתו!' - השיב להם רבי מנדלי - 'כשבאו אלי אותם עסקנים ותיארו בפניי את מצבם הדחוק של לומדי התורה, נכנסו דבריהם אל ליבי, ונצטערתי צער רב בגלל צערם וצרתם של לומדי התורה. הנתנה הראשונה היתה, אם כן, נתנה לשמי, כדי להרגיע מעט את צערי,

ניתן לשמוע, לצפות ולהוריד שיעורים באתר של הרב - טעמו וראו,
ובקול הלשון, וכן בטלפון ישיר 073-2951306
מייל להרשמה לקבלת העלון שלחו הודעה למייל alontaamu@gmail.com